

Kredi Kartı Sahipliğinde Etkili Olan Faktörlerin Araştırılması: Erzurum Örneği

Erkan OKTAY¹

Üstün ÖZEN²

Ömer ALKAN³

Alınma Tarihi: Ocak-2008, Kabul Tarihi: Mayıs-2009

Özet

Bu çalışmada Erzurum İl Merkezinde kredi kartı kullanım yaygınlığı ölçülmüş ve kredi kartı sahipliğine etki eden faktörler belirlenmiştir. Kredi kartı sahipliğinde etkili olan demografik, sosyal, ekonomik faktörler olabileceği gibi; kredi kartının özelliğinden ve kredi kartını veren bankanın hizmetlerinden duyulan memnuniyet de kredi kartı sahipliğinde etkili olabilir. Kurulan logit modele göre kredi kartı sahipliğinde etkili olan faktörler, meslek, aylık toplam gelir, alışverişte tercih edilen ödeme şekli, kredi kartının faydalı olduğu düşüncesi ve kredi kartlarının tüketimi artırdığı düşüncesidir.

Anahtar Kelimeler: Kredi kartı, Kredi kartı sahipliği, Logit model.

JEL Kodları: E51, C25.

Searching The Factors Having Credit Card: A Survey Study In Erzurum

Abstract

In this study, the factors related with having credit card in Erzurum have been searched by a logit model. There are demographic, social, cultural, and economic variables in the model. The final model is statistically significant. According to the model, job, average household income per month, payment method at shopping, usefulness of credit card and increasing the shopping tendency are statistically significant on having credit card.

Keywords: Credit card, Having credit card, Logit model.

JEL Cods: E51, C25.

¹ Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Sayısal Yöntemler A.B.D. Öğretim Üyesi, erkanoktay@hotmail.com.

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Öğretim Üyesi, e-posta: ozenustun@hotmail.com

³ Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Sayısal Yöntemler Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, e-posta: oalkan@ziraatbank.com.tr

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı Erzurum il merkezinde kredi kartı kullanım yaygınlığını ölçmek ve kredi kartı sahipliğine etki eden faktörleri belirlemektir. Kredi kartı sahipliğinde etkili olan demografik, sosyal, ekonomik faktörler olabileceği gibi; kredi kartının özelliğinden ve kredi kartını veren bankanın hizmetlerinden duyulan memnuniyet de kredi kartı sahipliğinde etkili olabilir.

Kredi kartı sahipliğinde etkili olabileceği düşünülen demografik ve sosyal faktörler, cinsiyet, yaş, meslek ve eğitim durumudur. Kredi kartı sahipliğinde etkili olabileceği düşünülen ekonomik faktörler, araştırmaya katılanların aylık toplam geliri, konut sahipliği, kirada oturuyorsa ödediği aylık kira miktarı, birden fazla gelir kaynağının olup olmaması ve alışverişlerinde tercih ettikleri ödeme şeklidir. Kredi kartı sahipliğinde etkili olabileceği düşünülen tutum ve düşünceler, araştırmaya katılanların kredi kartını faydalı bulup bulmadıkları, kredi kartının tüketim meylini artırıp artırmadığı, kredi kartı kullanımını başkalarına tavsiye edip etmedikleri, kredi kartı kullanımının güvenli olup olmadığıdır.

Kredi kartı sahipliğinde etkili olduğu ki-kare bağımsızlık testleriyle ortaya konan değişkenlerle en yüksek olasılıkla çoklu logit modeli kurulacaktır. Böylece kredi kartı sahipliğinde etkili olan tüm değişkenler birlikte görülebilecektir.

2. Literatür Özeti

Kredi kartları günümüzde, nakit para taşımak istemeyen tüketicilerin yaygın bir şekilde kullandığı ödeme araçlarından biri haline gelmiştir. Dünyada ve ülkemizde her geçen gün kredi kartı sayısında ve kredi kartlarıyla yapılan alışveriş tutarında hızlı bir büyüme yaşanmaktadır.

Kaynak ve diğerleri (1995), kredi kartına sahip olmada/kullanmada cinsiyete göre farklılık olmadığını; eğitim seviyesine, yaşına, gelir seviyesine ve çalışılan iş yerine göre farklılıklar olduğunu bulmuşlardır.

Yazıcıoğlu ve Gölge'nin (2003) Yahoo'ya ve Hotmail'e üye olan Türk tüketiciler arasından Türkiye E-Mail Rehberi'ne tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçtiği 5473 kişiye e-posta yoluyla gönderilen ancak 100 tanesi cevaplanarak dönen çalışmanın sonucuna göre, İnternet'te alışveriş yapan toplam 47

tüketicinin %76,6'sı kredi kartı ile, %10,6'sı nakit para ile, %6,4'ü Internet'te alışveriş yapmaya olanak tanıyan özel kredi kartları ile, %6,4'ü posta çeki ile ve diğer ödeme şekilleriyle alışveriş yapmıştır.

Altunışık ve Mert'in (2001) İzmit'teki iki alışveriş merkezinde 264 kişi üzerinde yaptıkları bir araştırma, tüketicilerin, alışveriş merkezlerinin tercih edilmesinde kredi kartı kullanım kolaylığını, sunulan 13 ayrı neden içerisinde yedinci önemli faktör olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

J. D. Power Associates (1998) tarafından yapılan ve en büyük 17 kredi kartı üreticisinin 35 farklı ürünü üzerine ve 10,420 müşteri bazında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, müşteriler arasında fiyatın en önemli karar unsuru olmadığı ortaya konulmuş ve farklılığı yaratabilen en önemli unsurun hizmet olduğu tespit edilmiştir. Çağrı merkezi ile tatminkar ilişkiler, faturalama, ödeme rahatlığı ve kart çıkaran kurumun imajının kart kullanımında en önemli unsurlar olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla önemli olan kaç kişinin kart sahibi olduğu değil, kaç kişinin bu kartları etkin olarak kullandığıdır (Kırım, 2001).

Torlak (2002), Eskişehir ilinde, kredi kartı kullanımının memurlar, akademisyenler ve serbest meslek sahipleri arasında daha yoğun olduğunu varsayarak yaptığı araştırmada, kredi kartlarının genellikle geç ödeme avantajından yararlanmak, kolay kredi temin edebilmek ve nakit para bulundurmamak gibi faydaları nedeniyle kullanıldığını göstermektedir. Bu gibi faydalarına karşın, kredi kartı kullanımının alışveriş miktarını artırdığı anlaşılmış, bunun da ötesinde bazı cevaplayıcılar aylık gelirlerinden daha fazla harcama yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırma cevaplayıcıların kredi kartıyla yaptıkları alışverişlerde daha savurgan ve hesapsız olduklarını, belirli mağazalardan alışveriş ettiklerini ve bazen ihtiyaç duymadıkları şeyleri aldıklarını da ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, kredi kartı kullanımının satın alma alışkanlıkları üzerinde önemli etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Kurtuluş ve Biçkes (2003) Nevşehir ilinde 147 erkek, 63 kadın toplam 210 birey üzerinde yaptıkları bir araştırmada “kredi kartının nakit ödemedende anında alışveriş imkanı sağlaması”, “kredi kartının olağan dışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması” ve “kredi kartının alışverişlerde sağladığı kolaylık” faktörlerinin ankete cevap verenler açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etki derecelerinin yüksek olduğu, ancak “bastırılmayan istek ve arzular”, “telefon ile alışveriş imkanı sağlaması” ve “çevrede bulunan tanıdık insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması” faktörlerinin ise etki

derecesinin düşük olduğu gözlenmiştir. Aynı araştırma, kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olabilecek faktörleri içeren bağımlı değişkenlerden bazıları ile yaş, eğitim, medeni hal, çalışılan iş yeri ve gelir düzeyi gibi demografik faktörleri içeren bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı birtakım farklılıklar bulunmasına karşın, cinsiyet ve gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumu bağımsız değişkenleri ile kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olabilecek faktörlerin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, kredi kartlarının daha çok gıda ve temizlik malzemelerinin alımında kullanıldığı, seyahat ve tatiller ile sağlık ve eğitim harcamalarında pek sık kullanılmadığı belirlenmiş, ayrıca kredi kartı kullanımının bazı kredi kartı kullanıcılarını daha çok tüketime sevk ettiği sonucuna varılmıştır.

Özen'in (2003) Erzurum ilinde 302'si erkek, 72'si kadın toplam 374 akademisyen üzerinde yaptığı bir araştırma, İnternet üzerinden alışverişte en çok tercih edilen ödeme yönteminin %80,6 ile kredi kartları olduğunu ortaya koymuştur. Kredi kartlarını ise %15,6 ile banka havalesi izlemektedir. Alışverişlerde kredi kartına taksitlendirme kolaylığı İnternet üzerinden alışverişin tercih edilmesinde önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Aynı araştırma, kredi kartı bilgilerinin çalınabileceği endişesini İnternet üzerinden alışverişin önündeki en büyük engel olarak göstermektedir. Araştırmaya katılıp İnternet üzerinden alışveriş yapmayı düşünmeyenlerin %58,4'ünün bu endişeyi taşıması bu yargıyı desteklemektedir.

Ankara Ticaret Odası (2004) tarafından Ankara'nın önemli alışveriş merkezlerinde 3215 kişi üzerinde yapılan "Kredi Kartlarında Tüketici Ne Diyor" anketi sonuçlarına göre kredi kartı sahiplerinin %70'i birden fazla kredi kartı kullanmaktadır.

Şener ve Güven'in (2005), T.C. Emekli Sandığına bağlı kurumlardan 60 yaş ve üzeri 231 erkek üzerinde yaptıkları çalışmalarında yaşlıların çoğunluğunun (%74,0) kredi kartına sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kredi kartına sahip yaşlıların %52,6'sı sahip oldukları kredi kartını kullandıkları belirtmişlerdir. Kredi kartı kullanmama nedenleri arasında "kredi kartının kişilerin gereksiz alışveriş yapmasına neden olmasını", kredi kartı kullanma nedenleri arasında ise "nakit ödeme yapmaksızın alışveriş yapabilmeyi" belirtenler ilk sırada yer almaktadır. Yaşlıların kredi kartını en fazla kullandığı harcama gruplarının başında gıda ve giyim (%95,7) geldiği, gelir ve öğrenim düzeyi arttıkça giyim

harcamalarını kredi kartı ile yapanların oranının azaldığı ortaya çıkmıştır. Yaşlılar arasında kredi kartı kullanımı ile ilgili yaşanan sorunlar olarak ise “gelirden fazla harcama yapma” ile “yüksek faiz ödemeyi” belirtenlerin ağırlık kazandığı belirlenmiştir.

Altan ve Kağnıcıoğlu (2005) tarafından Eskişehir ilinde, 392’si erkek, 157’si kadın, 11’i cinsiyet belirtmeyen toplam 560 işçi üzerinde yapılan araştırma, işçilerin % 17,5’inin kredi kartı borcu olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma kapsamındaki işçilerin yarıdan fazlasının çeşitli nedenlerle borcu bulunduğu, borç kalemleri içinde eşya ve kredi kartı borçlarının, borçların yarıya yakını oluşturduğu görülmektedir. İşçilerin %64,1’i ödemelerinde nakit kullanmayı tercih ederken, %30,5’i kredi kartını tercih etmektedir.

Mastercard’ın, Türkiye kentsel nüfusunu temsil eden 1000 kişiyle gerçekleştirdiği MasterIndex araştırması, Temmuz 2005 verilerine göre, katılımcıların %28’inin alışverişlerinde nakit parayı tercih ettiğini, Kasım 2006 verilerine göre ise nakit kullanmayı tercih edenlerin oranının %18’e gerilediğini ortaya koymuştur ([http1](#)).

Durukan ve diğerleri (2005) tarafından Kırıkkale ilinde dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları satan büyük bir alışveriş merkezinde 826 birey üzerinde yapılan bir araştırma, tüketicilerin satın alma tercihlerindeki en önemli faktörlerin kredi kartı ile taksitli alışveriş yapma imkanı, bol çeşit ve kaliteli ürün olduğunu göstermektedir. Aynı araştırma, tüketicilerin yarısının, kredi kartı ile alışverişlerde taksit, reklam ve diğer promosyon (bonus, chip para gibi) araçlarının rolünü “oldukça etkili” olarak görmektedir.

Bankalararası Kart Merkezi’nin 2006 yılında Türkiye’nin 15 farklı il merkezinde 1,033 kredi kartı kullanıcısı ve 408 iş yeri yöneticisi ile yüz yüze yaptığı araştırma sonuçlarına göre Türkiye genelinde şifreyle alışveriş yapan kredi kartı kullanıcıların oranı %38’e, chip&PIN bilinirlik oranı ise %68’e ulaşmıştır ([http2](#)).

Çavuş’un (2006) Türkiye’de kredi kartı kullanıcılarının demografik ve ekonomik durumlarının tespiti ve kredi kartı talebini etkileyen faktörler ve kredi kartı kullanımının finansal etkilerini tespit edebilmek amacıyla 110’u kadın 190’ı erkek 300 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmaya göre 40 yaş ve altı genç ve orta yaş grubunun %83’ünün kredi kartı kullandığı, kredi kartı kullanıcılarının yaklaşık yarısının üniversite mezunu olduğu, kredi kartı

kullanımının memur ve serbest meslek mensuplarında %40'ı bulunduğ u görülmektedir. Aynı araştırma, kredi kartı tercih sebebinin başında kredi kartlarının sağ lamış oldu ğ u yüksek harcama limitinin (%28) geldiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra hizmet kalitesi ve maaş ın aynı bankadan alınıyor olması da bireylerin kredi kartı tercihlerini etkilemektedir. Kredi kartı kullanımında ilk amacın paraları olmasa da alışveriş yapabilme olanağı vermesi (%40) oldu ğ u tespit edilmiştir. Bu tercihi %26 ile bugün alıp sonra ödeme amacının izlediğı görülmektedir.

Savaşçı ve Tatlıdil (2006) tarafından İzmir ilinde 229'u erkek, 217'si kadın toplam 446 kişi ile gerçekleştirilen bir araştırmada araştırmaya katılanların %97,6'sının kredi kartı kullandığı, bu kişilerin kredi kartlarıyla alışveriş yapmalarını sağ layan en önemli nedenin kredi kartlarının alışveriş i taksitlendirme imkanı sunması oldu ğ u ifade edilmiştir. Diğer nedenler ise sırasıyla kredi kartlarının alışverişlerde ödeme kolaylığı sağ laması, alışverişler sırasında yeterli nakit sağ laması, bankanın ödöl sisteminden (puan, nakit para kazanma vb.) yararlanmak ve alışveriş sırasında kredi kartı kullanmanın saygınlık sağ laması şeklinde sıralanmıştır. Araştırma en çok sahip olunan kartın Bonus Card oldu ğ unu, bunu sırasıyla World Card ve Maksimum Card'ın takip ettiğini göstermektedir. Ayrıca, tüketicilerin alışverişlerinde aktif olarak daha çok tek kart kullanmayı tercih ettikleri saptanmıştır.

Kurtuluş ve Nasır'ın (2006) İnternet erişimi olan 414'ü kadın 534'ü erkek toplam 948 birey üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada, kredi kartına sahip olma, kredi kartı anlaşmasındaki şartlar konusunda bilgi sahibi olma, kredi kartı borcunu ödeme, kredi kartı harcamalarının miktarı ve kredi kartı kullanım örüntüsü olmak üzere beş değışken seti kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, bireylerin %96,7'sinin en az bir kredi kartı oldu ğ u, %31,9 ile önemli bir kısmının iki kredi kartı sahibi oldu ğ u görülmüştür. Kredi kartı anlaşmasındaki şartlar konusunda hiç bilgisinin olmadığını bildirenlerin oranı %21,4 iken, tam olarak bilgisi olduğunu bildirenler sadece %4,3'te kalmaktadır. Bireylerin %4'ü her ay asgari ödeme tutarını ödediğini, %83,5'i ise tüm borcu kapattığını bildirmiştir. Kredi kartı sahiplerinin %17,7'si aylık toplam harcamalarının %70-%80 arasındaki bir miktarını kredi kartıyla yapmaktadırlar. Kart sahiplerinin %89,3'ü giyim ve ayakkabı, %87'si büyük perakende satış mağazalarında (department store), %85,6'sı petrol istasyonlarında, %81,8'i süper marketlerde kredi kartıyla alışveriş yapmaktadırlar.

Penpece (2006) Kahramanmaraş ilinde 208'i kadın 180'i erkek toplam 388 tüketici üzerinde yaptığı araştırmada tüketicilerin %49,2'si kredi kartını sıklıkla kullandıklarını bildirmiştir. Araştırmada "Kredi kartını sıklıkla kullanırım" ifadesine en olumlu yanıtı veren grubun belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu, bunun da belirsizlikten kaçınma düştükçe tüketicilerin kredi kartını kullanma eğilimlerinin yükseldiği anlamına geldiği iddia edilmektedir. Araştırma ayrıca, kültürel bir özellik olan kolektivist özelliğin düşük olduğu grubun daha sık kredi kartı kullanan grup olduğunu, ayrıca erkeklerin kredi kartı kullanma sıklıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ülke genelinde kentsel nüfusun yoğun olduğu 18 ilde 1,048 kart sahibi ve iş yeri ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilen "BKM Kart Monitör 2006", araştırması, kredi kartı sahipliği oranında %65,5 ile erkeklerin önde yer aldığını göstermektedir (http3).

Evans (2004), kredi kartı ilk kullanılmaya başlandığı yıllarda, en büyük kredi kartı ödeme sistemlerinden olan Visa ve Master Card'ın, A.B.D.'de çoğunlukla üniversite mezunu, üst ve orta tabaka ve beyaz erkekler tarafından kullanılmakta olduğunu belirtmektedir. Ancak günümüzde, kredi kartı kullanımı zengin-fakir, siyah-beyaz, eğitilmiş eğitimsiz toplumun tüm kesimlerine yayılmış bulunmaktadır.

Jones (2005), ABD'de birinci sınıfta eğitim gören 216 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrencilerin %62'sinin kredi kartı olduğu ve bunların %50,9'unun kredi kartlarına ödenmemiş borçları olduğunu göstermiştir. Yaşı büyük öğrencilerin daha çok kredi kartı olduğu, aynı zamanda daha fazla borçlu oldukları gözlemlenmiştir. Bekar öğrencilerin borçlarının evlilere göre daha az olduğu ulaşılan bir diğer sonuçtur. Aynı araştırma öğrencilerin kredi kartlarıyla ilgili çok az bilgi sahibi olduğunu, kredi kartı konusundaki bilinç ile kredi kartı kullanımı ve borç düzeyi konusunda anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

The Institute for Higher Education Policy (1998), Jamba-Joyner ve diğerleri (2000), Pinto ve diğerleri (2001), Gnizak ve diğerleri (2004), Mattson ve diğerleri (2004) tarafından yapılan çalışmalar, öğrencilerin toplam kredi kartı borcu miktarıyla, öğrencilerin kredi kartını kullanma süresinin uzunluğu ve kredi kartı sayısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla kredi kartı kullanma süresi ve kart sayısı arttıkça kredi kartlarında biriken borç miktarı da artış göstermektedir.

Armstrong ve Craven (1993), kız öğrencilerin erkeklerden daha çok kredi kartı edindiği dolayısıyla cinsiyetin kredi kartı edinmede belirleyici bir faktör olduğunu, ancak harcama miktarları konusunda önemli bir fark olmadığını iddia ederken, McCall ve Eckrich (2006), kadınların erkeklerden daha çok sayıda kredi kartı olduğunu ancak kadınların erkeklere oranla kredi kartlarını daha sık kullandığını belirtmektedir. Armstrong ve Craven'in çalışmasında ayrıca, kredi kartlarının çoğunlukla giyim eşyaları satın alınırken kullanıldığını, bunu araba yakıtı ve araba tamir bakım, seyahat, dışarıda yemek, eğitim, eğlence ve ev eşyası harcamalarının izlediği belirtilmiştir. Aynı sonuçları, Makela ve diğerlerinin (1993) yaptığı araştırma da desteklemektedir. Bruin ve diğerlerinin (1997) yaptığı çalışma ise üniversite öğrencilerinin kredi kartı harcamalarında ilk sırayı kitaplar ve okul ihtiyaçlarının aldığını bunları, araba yakıtı ve seyahat harcamalarının izlediğini ortaya koymuştur.

2000 yılında A.B.D. Genel Muhasebe Bürosu tarafından yapılan Öğrenci Gözlem araştırması, bütün üniversite öğrencilerinin %63'ünün en az bir kredi kartı sahibi olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Kredi kartı sahibi olan öğrencilerin %42'sinin her ay borçlarını tam olarak kapatamadıklarını, ortalama borç düzeyinin 577 \$ düzeyinde olduğu belirlenmiştir (http4).

Joo ve diğerlerinin (2001) yaptığı çalışma üniversite öğrencilerinin %70,7'sinin bir ya da daha fazla kredi kartı olduğunu, %68,2'sinin ilk kredi kartını 18 yaş ve öncesinde kullandığını, %50,6'sının ise her ay kredi kartı borcunun tamamını ödeyemediklerini göstermektedir. Aynı araştırma, öğrencilerin %61,3'ünün uygulanan yıllık faiz oranından, %54,9'unun gecikme ücretinden, %59,5'inin yıllık kullanım ücretinden, %39,9'unun nakit çekim faiz oranından haberdar olduğunu ortaya koymaktadır.

Warwick ve Mansfeld'in (2000) araştırması ise öğrencilerin yalnızca %28,9'unun kredi kartına uygulanan faiz oranından, %57'sinin kredi kartı limitinden, %52,5'inin de kredi kartı borcunun miktarından haberdar olduğunu göstermektedir.

Tan (2003) Oklahoma'da yaptığı araştırma, üniversite öğrencilerinin %76,8'inin en az bir kredi kartı olduğunu, %49,1'inin kredi kartlarını ilk olarak üniversiteye girmeden önce kullanmaya başladığını, %48,2'sinin ikinci sınıfın sonuna kadar ilk kredi kartını kullanmaya başladığını, %63'ünün her ay kredi kartı borcunun tamamını ödeyemediklerini, %40'ının ise asgari ödeme tutarını ödediklerini göstermektedir. Aynı araştırma, ortalama kredi kartı borcunun

birinci sınıflarda 2,077 \$, ikinci sınıflarda 2,089 \$, üç ve dördüncü sınıflarda 3,559 \$ ve lisansüstü öğrencilerde ise 3,628 \$ olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı araştırmada, öğrencilerin %90'ı kredi kartlarının yanlış kullanımı konusunda orta ve ileri düzeyde bilgi sahibi olduğunu ifade ederken, %87'si kredi kartı borçlarını ödemedikleri takdirde kendilerine nasıl bir maliyet getireceğinin, %86'sı ise sadece asgari miktarı ödemenin nasıl sonuçlar doğuracağına farkında olduklarını bildirmişlerdir.

Mae (2001) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma da benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Buna göre, öğrencilerin %76'sının kredi kartı bulunmakta, %56'sı ilk kredi kartlarını 18 yaşına kadar kullanmış, %75'i her ay kredi kartı borcunun tamamını ödeyememekte, %44'ü asgari ödeme tutarından biraz fazlasını ödemektedirler. %4'ü kredi kartı borçları için ebeveynlerine güvendiklerini belirtirken, kredi kartı borcunun birinci sınıflarda ortalama \$1,585, son sınıflarda ise \$2,864 olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmalar ilerleyen sınıflarda kredi kartı borcunun önemli ölçüde arttığını göstermektedir.

Hayhoe ve diğerlerinin (2005) yaptıkları araştırma dört veya daha çok kredi kartı olan öğrencilerin biraz daha yüksek yaş grubunda, daha ileri sınıflarda, çoğunlukla beyaz olduğunu ve burs aldıklarını göstermektedir.

Baek (2001), kredi kartı kullanımı ile, öğrencilerin derslerine konsantrasyon dereceleri arasında bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Baek, bu iddiasına, kredi kartı borcunun sadece asgari tutarının ödenmesi ve ödenmemiş kredi kartı borcu bulunmasının, çalışmalarında öğrencilerin konsantrasyonlarını etkileyen en önemli faktörler olarak ön plana çıkmasını delil göstermektedir.

Davies ve Lea (1995) İngiltere'deki bir üniversitenin öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarında, gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin kredi kartı harcamalarının daha fazla olduğunu, harcamaların son sınıfa doğru yükselmeye başladığını belirlemişlerdir.

Hayhoe ve diğerlerinin (1999) A.B.D.'deki bir üniversitede 183'ü erkek, 236'sı kız toplam 419 öğrenci üzerinde yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin %80'inin bir ya da daha fazla kredi kartı bulunduğu belirlenmiştir. Araştırma, dört veya daha fazla kredi kartı bulunan öğrencilerin kredi kartı kullanımının sonuçları konusunda daha duyarlı olduklarını, bu öğrencilerin önemli bir kısmının bireysel finans konusunda bir ders almış olmalarının bu duyarlılıkta önemli bir faktör olduğunu iddia etmektedir. Dört veya daha fazla kredi kartı

olan öğrencilerin arkadaşlarından ve yakınlarından daha az borç para aldıkları, yaşça olgun öğrencilerin kredi kartlarını daha dikkatli ve etkin bir şekilde kullandıkları ulaşılan diğer önemli sonuçlardan bazılarıdır. Lyons (2004) ve Pinto ve diğerleri (2004) üniversite öğrencilerinin %70'inin en az bir kredi kartı olduğunu belirtirken; Norvilitis ve Santa Maria (2002) başlangıçta az da olsa son sınıfa kadar öğrencilerin %93'ünün kredi kartı sahibi olduğunu; Mannix (1999) ve Norvilitis ve Santa Maria (2002) ise öğrencilerin kredi kartı borçlarını ödeyebilmek için bir ya da daha fazla gelir getirici işte çalışmak zorunda kaldıklarını, bu durumda başarılarını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Kredi kartı borcu problemlerine ilişkin olarak yapılan birçok araştırma, bir kısım üniversite öğrencilerinin kredi kartı borçlarını yönetmekte sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır. Staten ve Barron'un (2002) yaptığı araştırma, üniversite öğrencilerinin, yetişkinlere kıyasla daha çok kredi kartı kullandığını, kredi kartı limitlerini aştıklarını, daha geç ödeme yaptıklarını ve daha fazla gecikme ücreti ödediklerini göstermektedir. Lawrence ve diğerlerinin (2003) Louisiana State University'de yaptıkları araştırma ise öğrencilerin %11'inin \$3,000'ın üzerinde bir kredi kartı borcu olduğunu ve bu öğrencilerin finansal destek için daha çok başvuruda bulunduğunu ortaya koymuştur.

Norvilitis ve diğerleri (2006) kredi kartı harcamalarının finansal bilgi eksikliği, cinsiyet, kredi kartı sayısı, kredi kartının sıradan hale gelmesi gibi faktörlere göre değişiklik gösterdiği, borç miktarının artmasının stres oluşturduğu, finansal refahı azalttığı gibi bir çok sonuç ortaya koymuştur.

McGlynn (2006), öğrencilerin kredi kartı borçlarının her geçen gün artmakta olduğunu göstermektedir. Kredi kartının çok fazla kullanımı sonucunda, artık öğrencilerin %10'u artık aylık asgari ödemeyi bile yapamamakta, bunun sonucunda borç miktarı büyümekte ve öğrenciler okulu bile bırakabilmektedirler. Bu nedenle öğrencilere, kredi kartı başvurusu yapmak yerine burslara başvurmaları tavsiye edilmektedir.

Joo ve diğerlerinin (2003) A.B.D.'de 104'ü erkek 138'i kız toplam 242 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri bir araştırmada öğrencilerin %70,7'sinin en az bir kredi kartı, bunlardan %13,4'ünün 5 veya daha fazla kredi kartı sahibi olduğu anlaşılmıştır. Kredi kartı sahibi olanların %90,7'si 20 yaşından önce ilk kredi kartına sahip olmuşlardır. Öğrencilerin %35,8'i kredi kartı sliplerini daima sakladıklarını ve kredi kartı ekstresiyle karşılaştıklarını belirtirken, %22'si

slipleri hiç saklamadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %9,9'u aylık asgari ödeme tutarını ödediklerini, %49,4'ü ise her ay borcun tamamını kapattıklarını bildirmişlerdir. Kredi kartı borcuna uygulanan gecikme bedelinden haberdar olanların oranı %54,9 iken, yıllık ücretten haberdar olanların oranı %59,5, nakit çekimde uygulanan faiz oranından haberdar olanların oranı ise %39,9'dur. Kredi kartları sırayla en çok, giyim kuşam (%48,5), dışarıda yemek (%41,8), ulaşım (%38), eğlence (%33,9) ve eğitim (%28,3) harcamalarında kullanılmaktadır.

Öğrencilerin kredi kartlarındaki yüksek borç yükünün getirdiği finansal problemlerin yanı sıra bu kişiler üzerinde psikolojik riskler de oluşturmaktadır. Örneğin, Miller (2000), aşırı kullanım neticesinde biriken ve ödenemeyen borçların uzun dönemde ciddi sonuçlar doğurduğunu iddia etmektedir. Bu sonuçların en önemlilerinden biri, yüksek borç miktarının stres ve intihara teşebbüs gibi ciddi psikolojik sorunlar oluşturarak öğrencilerin eğitimlerini yarıda kesmelerine neden olmasıdır.

Lyons'un (2003) 12 üniversitede yaptığı araştırmada, öğrencilerin %6'sının ödemelerini geciktirdiği, %15'inin de kredi limitlerini doldurduğu ortaya çıkmıştır. Lyons, üniversitelerin eğitim ücretlerinin artmasının, öğrencilerin üniversite eğitimlerini yapabilmeleri için kredi kartlarına yüklenmeleri sonucunu doğurduğunu, bunun da beraberinde finansal problemleri getirdiğini belirtmektedir. Lyons'a göre öğrencilerin aldığı finansal desteğin az oluşu ve ebeveynlerin de çeşitli nedenlerle yeterince yardım edememesi öğrencileri kredi kartıyla ödeme yapmaya mecbur bırakmaktadır.

Danes ve Hira (1990), Choi ve DeVaney (1995) ve Mather ve Moschis (1994) yaşça daha büyük olan yetişkinlerin daha az kredi kartı kullandığını iddia ederken, gelir, istihdam, alışveriş sıklığı gibi durumları benzerlik gösterdiği takdirde 50 yaşından büyük yetişkinlerle 50 yaşından küçük yetişkinlerin kredi kartı kullanımı konusunda benzer örüntüler gösterdiğini iddia eden araştırmalar da vardır. Durkin (2000) ve Office of Consumer Affairs (2005) yüksek geliri olan bireylerin düşük gelirlilere göre kredi kartı edinme oranının, beklendiği gibi, daha yüksek olduğu da bazı araştırmaların vardığı bir sonuçtur.

Mantel ve McHugh (2001), Federal Reserve Bank'in 1300 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmada elde edilen verilerden hareketle demografik değişkenlerin kredi kartı kullanmaya başlarken etkili olmadığını ancak,

kullanım düzeyi konusunda etkili olduğu sonucuna varmıştır. Tüketicilerin finansal özelliklerinin kredi kartına sahip olma ve kullanma düzeyini etkilediği, buna göre, geliri \$20,000'in üzerinde olan bireylerin geliri \$20,000'in altında olan bireylere göre kredi kartını iki kat daha fazla kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Yüksek kredi kartı borcundan muzdarip olan kesim sadece öğrencilerle sınırlı kalmamakta, kredi kartı borcundan kaynaklanan stresin 40-60 yaş arası bireylerde en yüksek düzeye çıktığı Drentea'nın (2000) yaptığı araştırmanın önemli bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Drentea ve Lavrakas (2000) bir diğer çalışmada ise 60-75 ve 75 üstü yaş gruplarında kredi kartı borcundan kaynaklanan stres gittikçe azalmakta olduğu, bunun nedeninin ise bu yaş gruplarında kredi kartı borcunun çok azalması olduğu iddia edilmektedir. Slagel ve diğerlerinin (2006) kredi kartı borcu problemi yaşayan 263 kişi üzerinde yaptığı araştırma bu sonucu desteklemekte, yani ileri yaş gruplarında kredi kartı borcunun bireyler için bir üzüntü kaynağı olmadığı, kredi kartı borcu artsa bile bunun üstesinden gelebilecekleri konusunda bir güven duygusu olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı araştırma 40-60 yaş grubundaki yetişkinlerin, çocukların eğitimi, evlendirilmesi ve ev eşyaları için harcama yapmaları gerektiğinden kredi kartı harcamalarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. USA Today Magazine (2003) ilerleyen yaşlarda kredi kartı borcunun arttığını belirtmektedir. Simon (2001), 65 ve üzerindeki yaş grubunun kredi kartı harcamalarının 1992 yılına göre 2001 yılında nerdeyse üç kat artış gösterdiği; Hwang (2004) ise 1992-2001 yılları arasında orta ve ileri yaş grubunun kredi kartı harcamalarının %89 artış gösterdiğini belirtilmektedir.

Chen ve Volpe (1998), Baum ve O'Malley (2003), Jump\$tart Coalition (2004) gibi çalışmalar kredi kartı sahiplerinin kartlarını aldıklarında imzaladıkları anlaşma konusunda ve ödeme yapmadıklarında veya eksik ödeme yaptıklarında karşılaşacakları durum konusunda bilgi eksiklikleri olduğunu, dolayısıyla satın aldıkları mal ve hizmetlerin gerçek maliyetinin ne olduğunu birçoğunun bilmediğini ortaya koymaktadır.

Brito ve Hartley (1995), bireylerin birçok bürokratik işlem gerektiren ticari kredileri almak yerine çokça bürokrasisi olmayan kredi kartlarını kullanmayı tercih ettiğini iddia etmektedir. Dolayısıyla, uygulanan yüksek faiz oranlarına ve kullanım ücretlerine rağmen, kredi kartları fazla zaman ve çaba gerektirmeyen kolay bir borçlanma yolu olduğu için tercih edilmektedir.

Ausubel (1991) ise, bireylerin kredi kartı kullanmalarının nedeninin, borçlarını ay sonunda ödeyebileceklerine inanmaları olduğunu iddia etmektedir.

3. Materyal ve Metot

Araştırmada kullanılacak veri setini elde etmek için, anket uygulaması Erzurum Merkez ilçedeki hanehalkları üzerinde yapılmıştır. 2000 yılında yapılan son nüfus sayımına göre Erzurum merkez ilçe nüfusu 361,235'tir. Anket sonuçlarının daha anlamlı bir şekilde yorumlanabilmesi için 18 yaş üstü yetişkinler çalışmaya dahil edilmiştir. Erzurum merkez ilçedeki 18 yaş ve üstü yetişkinlerin sayısı 224,255'dir (Oktay ve diğerleri, 2007).

Çalışmada kullanılacak veri seti, Erzurum il merkezinde uygulanacak bir anket yardımıyla elde edilecek yatay kesit verilerinden oluşmaktadır. Anket uygulanacak örnek kütlelerin büyüklüğünün belirlenebilmesi için;

$$n = \frac{NPQZ^2}{(N-1)d^2 + PQZ^2}$$

biçimindeki oran için örnek büyüklüğünün tahmini formülünden yararlanılmıştır (Oktay ve diğerleri, 2007).

Bu formüldeki, n = Örnek kütle büyüklüğü, N = Anakütle hacmi (Erzurum il merkezindeki 18 ve üstü yaşlardaki bireylerin sayısı), P = Kredi kartına sahip olma oranı, Q = Kredi kartına sahip olmama oranı (1 - P), Z = %(1 - α) düzeyinde Z test değeri, α = Önem düzeyi, d = Hata (tolerans) payıdır.

Mümkün olduğunca büyük örneklerle çalışmak için Erzurum hanehalkının kredi kartı olma ve olmama oranları 0,5 olarak alınmış, %5 önem düzeyinde %5 hata payı ile anakütleyi temsil edecek örnek büyüklüğü,

$$n = \frac{224255(0,5)(0,5)(1,96)^2}{(224255 - 1)0,05^2 + (0,5)(0,5)(1,96)^2} \cong 384$$

olarak hesaplanmıştır. Araştırmada hedeflenen minimum örnek büyüklüğü 384'tür. Ancak eksik ve hatalı doldurulmuş anketlerin olabileceği düşünülerek 650 adet anket sahaya sürülmüştür. Anket uygulaması yapıldıktan sonra eksik ve boş olan anketler ayıklanmış ve geriye 453 anket kalmıştır. Bu sayı

hedeflenen 384 sayısından fazladır. Bu şekilde araştırmadaki α ve d hatası daha düşük bir seviyeye indirgenmiştir.

Çalışmadaki bağımlı değişken, Erzurum İl merkezinde kredi kartı sahipliğidir. Bu değişken nominal ölçekle ölçülmüş bir değişkendir. Çalışmada bu bağımlı değişkenle ilişkili olabileceği düşünülen çok sayıda bağımsız değişken tarif edilmiştir. Bu bağımsız değişkenlerin bazıları nominal ölçekle, bazıları ordinal ölçekle ölçülmüştür.

Sosyal bilimlerde özellikle sosyo-ekonomik araştırmalarda, incelenen değişkenlerin bazıları hassas ölçekle ölçülmekle beraber, bazıları da olumlu-olumsuz, başarılı-başarısız, evet-hayır gibi iki şıklı verilerden oluşmaktadır. İki şıklı veriler, kategorik verilerin en yaygın olarak kullanılan şeklidir. Bağımlı değişkenin iki şıklı kategorik veriler olması durumunda bağımsız değişkenle (veya değişkenlerle) bağımlı değişken arasındaki sebep-sonuç ilişkisini incelerken lojistik regresyon analizi kullanılır (Agresti, 1996).

Lojistik regresyon modelinde bağımsız değişkenlerin hepsi veya bazılarının sürekli ya da kategorik değişkenler olmasına ilişkin bir zorunluluk olmayıp yapılan araştırmalarda daha çok sürekli değişkenlerin tercih edilmesi önerilmektedir (Işığışık, 2003).

Lojistik regresyon analizi bir kısım varsayımların (normallik, ortak kovaryansa sahip olma gibi) sağlanamaması durumunda diskriminant analizi ve çapraz tablolara alternatif bir yöntemdir. Bağımlı değişkenin 0 ve 1 gibi ikili ya da ikiden çok düzey içeren kesikli değişken olması durumunda, normallik varsayımının sağlanması şartı olmadığı için rahatlıkla kullanılabilir. Ayrıca elde edilen modelin matematiksel olarak çok esnek olması ve kolay yorumlanabilir olması bu yönüne olan ilgiyi artırmaktadır (Tatlıdil, 2002).

Lojistik regresyon modelinin, temeli olasılık oranına (odds ratio) dayanır. Olasılık oranı, bir olayın gerçekleşmesi olasılığı ile söz konusu olayın gerçekleşmemesi olasılığını karşılaştırır. Böylece lojistik regresyon modeli, olasılık oranının doğal logaritması alınarak elde edilir. Olasılık oranının doğal logaritması alınarak elde edilen lojistik regresyon modelinin parametrelerini tahmin ederken en yüksek olabilirlik (maximum likelihood) yöntemi yaygın olarak kullanılır (Berenson ve Levine, 1996). Böylece iki değişkenli lojistik regresyon modeli,

$$P(Y) = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 X)}{1 + \exp(\beta_0 + \beta_1 X)} = \frac{1}{1 + \exp(-\beta_0 - \beta_1 X)}$$

şeklinde yazılır. Lojistik regresyon modelindeki katsayılar,

$$\ln\left(\frac{P(Y)}{Q(Y)}\right) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p$$

veya

$$\frac{P(Y)}{Q(Y)} = e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p} = e^{\beta_0} e^{\beta_1 X_1} e^{\beta_2 X_2} \dots e^{\beta_p X_p}$$

tahmin edilir. Burada

$$Q(Y) = 1 - P(Y)$$

şeklinde hesaplanır. Olasılık oranının OR= P(Y) / Q(Y) şeklinde hesaplandığı hatırlanacak olursa, her bir parametrenin e^{β_p} değerleri olasılık oranları olarak ele alınır. Böylece e^{β_p} , Y değişkeninin X_p değişkeninin etkisi ile kaç kat daha fazla ya da yüzde kaç oranda fazla gözlenme olasılığına sahip olduğunu belirtir (Özdamar, 1999).

...4. Kredi Kartı Sahipliğinde Etkili Olabilecek Faktörlerin Belirlenmesi

Modele alınan kredi kartı sahipliğinde etkili olabilecek değişkenler ailenin aylık toplam geliri (AGELIR), alışverişte tercih edilen ödeme şekli (ALIVERISODEME), başka gelirinin olup olmadığı (BASKAGELIR), cinsiyet (CINSIYET), eğitim durumu (EGITIM), ödenen kira tutarı (KIRATUT) kredi kartını faydalı bulma (KKFAYDALI), kredi kartını güvenli bulma (KKGUVENLI), kredi kartının harcamaları artırdığına inanma (KKHARTIRIR), kredi kartını başkalarına tavsiye edilir görme (KKTAVSIYE), konut sahipliği (KONUTSAHIP), meslek (MESLEK) ve yaş (YAS) değişkenleridir. Bu değişkenlere ilişkin özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Kredi Kartı Sahipliğinde Etkili Olabilecek Değişkenler

Değişkenler	Sayı	%	Değişkenler	Sayı	%
KKSAHIPLIGI			KKFAYDALI		

Evet	300	66,4	Evet	276	63,4
Hayır	153	33,6	Hayır	159	36,6
AGELİR			KKGUVENLI		
500 ve altı	88	19,5	Evet	135	31,0
501-1000	261	57,7	Hayır	301	69,0
1001-1500	68	15,0	KKHARTIRIR		
1501-2000	15	3,3	Evet	387	88,4
2001 ve üstü	20	4,4	Hayır	51	11,6
ALIVERISODEME			KKTAVSIYE		
Kredi Kartı	195	44,5	Evet	174	39,8
Nakit	208	47,5	Hayır	263	60,2
Taksit	35	8,0	KONUTSAHIP		
BASKAGELİR			Evet	290	64,2
Evet	113	25,3	Hayır	162	35,8
Hayır	334	74,7	MESLEK		
CINSİYET			Memur	219	48,9
Erkek	384	85,0	İşçi	40	8,9
Bayan	68	15,0	Serbest Meslek	53	11,8
EGITIM			Esnaf	54	12,1
Okur-Yazar Değil	4	0,9	Çiftçi	1	0,2
İlkokul	56	12,5	Özel Sektör Çalışanı	34	7,6
Ortaokul	35	7,8	Emekli	35	7,8
Lise	136	30,3	İşsiz	12	2,7
Üniversite	188	41,9	YAS		
Lisans Üstü	30	6,7	24 ve altı	35	7,8
KIRATUT			25-34	147	32,7
100 ve altı	24	14,1	35-44	137	30,4
101-200	75	44,1	45-54	108	24,0
201-300	63	37,1	55 ve üstü	23	5,1
301-500	8	4,7			

Tablo 1'e göre araştırmaya katılanların %66,4'ü kredi kartı sahibi iken %33,6'sının kredi kartı yoktur. Tablo 1'de sunulan faktörlerin kredi kartı sahipliğindeki etkisini ortaya koyacak model, en yüksek olabilirlik logit modelidir. Modele dahil edilen gözlem sayısı 150, modeli kurmada hariç tutulan gözlem sayısı 297'dir. Model altı iterasyonda tahmin edilmiştir. İkinci türevler alınarak bulunan kovaryans matrisi Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Kredi Kartı Sahipliğine İlişkin ML Logit Modeli

Bağımsız Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Z İstatistiği	P Değeri

AGELİR	0.936623	0.542549	1.726339	0.0843
ALIVERISODEME	-3.299930	0.733779	-4.497175	0.0000
BASKAGELİR	-1.924056	0.811419	-2.371226	0.0177
CINSİYET	-1.031116	0.902919	-1.141980	0.2535
EGİTİM	0.544487	0.335942	1.620780	0.1051
KIRATUT	-0.143353	0.475500	-0.301479	0.7630
KKFAYDALI	-1.373680	0.798411	-1.720519	0.0853
KKGUVENLI	-0.403900	0.725904	-0.556410	0.5779
KKHARTIRIR	2.209476	1.092452	2.022493	0.0431
KKTAVSIYE	-1.404959	0.939477	-1.495470	0.1348
KONUTSAHIP	-1.638279	1.122521	-1.459464	0.1444
MESLEK	-0.183937	0.152329	-1.207503	0.2272
YAS	0.009026	0.361380	0.024977	0.9801
C	13.74701	4.426466	3.105640	0.0019
Bağımlı Değişkenin Ortalaması	0.680000	Bağımlı D. Standart Sapması	0.468039	
Regresyon Standart Hatası	0.283401	Akaike Bilgi Kriteri	0.720306	
Hata Kareler Toplamı	10.92296	Schwarz Kriteri	1.001298	
Log Olabilirlik	-40.02294	Hannan-Quinn Kriteri	0.834464	
Kısıtlı Log Olabilirlik	-94.03042	Avg. Log Olabilirlik	-0.266820	
Olabilirlik Oranı (sd = 13)	108.0150	McFadden R ² Değeri	0.574362	
Olabilirlik Oranının P Değeri	0.000000			
0 Değerli Bağımlı Değişken	48	Toplam Gözlem Sayısı	150	
1 Değerli Bağımlı Değişken	102			

Tablo 2'deki logit modele göre cinsiyet, ödenen kira tutarı, kredi kartını güvenli bulma, kredi kartını başkalarına tavsiye edilir görme, konut sahipliği ve yaş değişkenleri kredi kartı sahipliğinde etkili değildir. Tablo 2'deki logit modele göre kredi kartı sahipliğinde etkili olan faktörler ailenin aylık toplam geliri, alışverişte tercih edilen ödeme şekli, kredi kartının faydalı olduğu düşüncesi, kredi kartlarının tüketimi artırdığı düşüncesi ve meslektir.

5. Sonuç

Bu çalışmada kredi kartı kullanımı üzerinde etkili olan faktörler düzenlenen bir anket araştırması ile Erzurum ilinde araştırılmıştır. Erzurum il merkezindeki yetişkin bireylerin %67'si kredi kartı sahibi iken yalnızca %37'sinin kredi kartı yoktur. Erzurum İlinde kredi kartı sahipliğinde etkili olan faktörleri belirlemek için kurulan logit modele göre; kredi kartı sahipliğinde etkili değişkenler, meslek, aylık toplam gelir, alışverişte tercih edilen ödeme şekli, kredi kartının faydalı olduğu düşüncesi ve kredi kartlarının tüketimi artırdığı düşüncesidir.

Sabit gelir getiren mesleklere sahip olanlar daha fazla kredi kartı sahibi olma eğilimindedirler. Aylık toplam geliri nispeten yüksek olanlar kredi kartı sahibi olma eğilimindedirler. Alışverişlerinde ödemeyi bir ay ertelemek isteyenler daha fazla kredi kartı sahibi olma eğilimindedirler. Kredi kartını faydalı bulanlar kredi kartı sahibi olma eğilimindedirler. Ancak kredi kartının tüketimi artırdığını düşünenler kredi kartı sahibi olmama eğilimindedirler.

Kaynakça

- Financial Literacy Improves Among Nation's High School Students: JumpStart Questionnaire for Seniors Reveals Moderate Gains, JumpStart Coalition, 2004, http://www.jumpstart.org/fileuptemp/FINAL_PR_JumpStart_2004_Survey.doc. SET: 20.06.2007.
- <http1>, <http://www.telepati.com.tr/subat07/finans6.htm>. SET: 07.06.2007.
- <http2>, Bankalararası Kart Merkezi, 2006 Yılı Araştırması, http://www.bkm.com.tr/basin/bultenler/2005_08_19.pdf, Haziran 2006. SET: 20.06.2007.
- <http3>, "BKM Kart Monitör", 02 Mayıs 2007, <http://www.bkm.com.tr/basin/bultenler/020507.pdf>. SET: 20.06.2007.
- <http4>, Consumer Finance: College Students and Credit Cards, (Publication No. GAO-01-773), U.S. General Accounting Office, 2001, <http://www.gao.gov/new.items/d01773.pdf>. SET: 15.06.2007.
- Agresti, A. (1996), An Introduction to Categorical Data Analysis, John Wiley and Sons Inc., pp.103.
- Altan, Zühtü, Deniz Kağınçioğlu, Yener Şişman, Zerrin Sungur, İşçi Profil Araştırması: Eskişehir Örneği, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Raporu, Proje No: 020610, Eskişehir 2005.
- Altunışık, Remzi ve Kazım Mert, Tüketicilerin Alışveriş Merkezlerindeki Davranışları Üzerine Bir Saha Çalışması: Tüketiciler Kontrolü Yitiriyor mu?, 6. Ulusal Pazarlama Kongresi, 28 Haziran-1 Temmuz 2001, Erzurum, ss.145-152.
- Ankara Ticaret Odası (2004), "Kredi Kartlarında Tüketici Ne Diyor?", ATO, <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=205&l=1>. SET: 18.06.2007.
- Armstrong, Connie J., M. Joyce Craven, Credit Card Use and Payment Practices among a Sample of College Students, Proceedings of 6th Annual Conference of the Association for Financial Counseling and Planning Education, 1993, pp.48-159.
- Ausubel, Lawrence M. "The Failure of Competition in the Credit Card Market", American Economic Review, Vol: 81, 1991, pp.50-81.
- Baek, E., Financial Concerns and Problems of College Students, Ed: J. M. Hogarth, Proceedings of the Association for Financial Counseling and Planning Education, 2001, pp.16-25.

- Baum, Sandy, and Marie O'Malley, College on Credit: How Borrowers Perceive Their Education Debt: Results of the 2002 National Student Loan Survey, Nellie Mae Corporation, February 6, 2003.
- Berenson, M. L. – Levine, D. M., Basic Business Statistics: Concepts and Applications, Sixth Edition, Prentice-Hall International, 1996, pp.837-838.
- Brito, Dagobert L. and Peter R. Hartley, "Consumer Rationality and Credit Cards", Journal of Political Economy, Vol: 103, 1995, pp.400-433.
- Bruin, Marilyn J., Glenn Muskie, and Anne V. Swift, Credit Card Payment Patterns of College Students, Annual Meeting of the Association for Financial Counseling and Planning Education, San Diego, 1997.
- Çavuş, M. Fedai, "Bireysel Finansmanın Temininde Kredi Kartları Türkiye'de Kredi Kartı Kullanımı Üzerine Bir Araştırma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 15, 2006, ss:173-187.
- Chen, Haiyang, and Ronald P. Volpe, "An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students," Financial Services Review, Vol: 7(2), 1998, pp. 107-128.
- Choi, H. N., & DeVaney, S. A., "Differences in the Use of Bank and Retail Credit Cards in the USA", Journal of Consumer Studies and Home Economics, Vol: 19, 1995, pp.381-392.
- Danes, S. M., & Hira, T. K., "Knowledge, Beliefs, and Practices in the Use of Credit Cards", Home Economics Research Journal, Vol: 18, 1990, pp.223-235.
- David S. Evans, "The Growth and Diffusion of Credit Cards in Society", The Payment Card Economics Review, Vol: 2, Winter 2004, pp.64-76.
- Davies, E., & Lea, S. E. G., "Student Attitudes to Student Debt", Journal of Economic Psychology, Vol: 16, 1995, pp.663-679.
- Dreentea, P., "Age, Debt, Anxiety", Journal of Health and Social Behavior, Vol: 41, 2000, pp.437-450.
- Dreentea, P., & Lavrakas P. J., "Over the Limit: The Association Among Health, Race and Debt", Social Science and Medicine, Vol: 50, 2000, pp.517-529.
- Durkin, T. A., "Credit cards: Use and Consumer Attitudes, 1970-2000", Federal Reserve Bulletin, September 2000, pp.623-634.
- Durukan, Tülin, Halil Elibol, Müzeyyen Özhavzalı, "Kredi Kartlarındaki Taksit Uygulamasının Tüketicinin Harcama Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma: Kırıkkale İli Örneği", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:13, 2005, ss.143-153.
- Gnizak, C. J., Meier, R., & Stark, J., "College Students and Debt: Credit Cards and Student Loans in Western Kansas", Kansas Policy Review, Vol: 26(1), 2004, pp.22-24.
- Hayhoe, C. R., Leach, L., Allen, M. W., & Edwards, R., "Credit Cards Held by College Students", Financial Counseling and Planning, Vol: 16, 2005, pp.1-10.

- Hayhoe, Celia R.Lauren Leach and Pamela R. Turner, "Discriminating the Number of Credit Cards Held By College Students Using Credit and Money Attitudes", *Journal of Economic Psychology*, Vol: 20, 1999, pp.643-656.
- Hwang, Suein, "Personal finance – Family finance: More Seniors are Piling up Debt", *Wall Street Journal*, 2004, D2.
- Işığışık, E., "Bebeklerin Doğum Ağırlıklarını ve Boylarını Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi ile Araştırılması" VI Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Bildiri Kitabı, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü, 2003, Ankara, s.3.
- Jamba-Joyner, L. A., Howard-Hamilton, M., & Mamarchev, H., "College Students and Credit Cards: Cause for Concern?", *Journal of Student Financial Aid*, Vol: 30(3), 2000, pp.17-25.
- Joo, S., Grable, J. E., & Bagwell, D. C., College Students and Credit Cards, In J. M. Hogarth (Ed.), *Proceedings of the Association for Financial Counseling and Planning Education*, 2001, pp. 8-15.
- Joo, So-Hyun, John E. Grable, Dorothy C. Bagwell, "Credit Card Attitudes and Behaviors of College Students", *College Student Journal*, September 2003, pp.1-9.
- Joyce E. Jones, "College Students' Knowledge and Use of Credit", *Financial Counseling and Planning*, Vol: 16(2), 2005, pp. 9-16.
- Karamustafa, Kurtuluş, Durdu M. Biçkes, "Kredi Kartı Sahip Ve Kullanıcılarının Kredi Kartı Kullanımlarını Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma: Nevşehir Örneği", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 15, 2003/2, ss.91-113.
- Kaynak, E., Küçükemiroğlu, O. and Özmen, A., "Correlates of Credit Card Acceptance and Usage in an Advanced Developing Middle Eastern Country", *Journal of Services Marketing*, Vol: 9(4), 1995, pp.52-63.
- Kırım, Arman, *Strateji ve Bire-bir Pazarlama CRM, Sistem Yayıncılık*, 3. Baskı, İstanbul, 2001.
- Kurtuluş, Kemal, Süphan Nasır, *Consumer Behavior of Credit Card Users in an Emerging Market*, 6th Global Conference on Business & Economics, October 15-17, Gutman Conference Center, USA, 2006.
- Lawrence, Frances C., Rebecca C. Christofferson, Susan E. Nester, E. Barry Moser, Jeanette A. Tucker, and Angela C. Lyons, *Credit Card Usage of College Students: Evidence from Louisiana State University*, Louisiana State University Agricultural and Extension Research Center, Research Information Sheet #107, September 2003.
- Lyons, A., "A Profile of Financially at-Risk College Students", *Journal of Consumer Affairs*, Vol: 38(1), 2004, pp.56-81.
- Lyons, A., *Credit Practices and Financial Education Needs of Midwest College Students*, University of Illinois at Urbana-Champaign, December 2003, pp.1-63.
- Mae, Nellie, *Undergraduate Students and Credit Cards: An Analysis of Usage Rates and Trends*, http://www.nelliemae.org/library/ccstudy_2001.pdf, April 2002. SET: 15.06.2007.

- Makela, Carole J., Tapin Punjavat, and Geraldine I. Olson.. “Consumers' Credit Cards and International Students”, *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 1993, Vol: 17, pp.73-186.
- Mannix, M., “The Credit Card Binge”, *U.S. News & World Report*, Vol: 127(9), 1999.
- Mantel, Brian, Timothy McHugh, Competition and Innovation in the Consumer e-Payments Market? Considering the Demand, Supply, and Public Policy Issues, *Emerging Payments Occasional Working Paper Series*, December 2001 (EPS-2001-4), http://www.chicagofed.org/publications/publicpolicystudies/emerging_payments/pdf/eps-2001-5.pdf. SET: 16.06.2007.
- Mather, A., & Moschis, G. P., “Use of Credit Cards by Older Americans”, *The Journal of Services Marketing*, Vol: 8(1), 1994, 27–37.
- Mattson, L., Sahlhoff, K., Blackstone, J., Peden, B., & Nahm, A.Y., “Variables Influencing Credit Card Balances of Students at a Midwestern University”, *Journal of Student Financial Aid*, Vol: 34(2), 2004, pp.7-18.
- McCall, Michael, Eckrich, Donald W, “Sex of Respondent and Credit Attitudes as Predictors of Credit Card Use and Debt Payment”, *Psychological Reports*, Vol: 98(3), June 2006, pp.892-894.
- McGlynn, Angela Provitera, “College on Credit Has Kids Dropping Out”, *Education Digest*, Vol: 71(8), April 2006, pp.57-60.
- Miller, Tom, Credit Cards on Student Income: Proceed with Caution-and Shop with Care!, Attorney General's Office, Iowa Attorney General Consumer Advisories, The State of Iowa, 2000, www.state.ia.us/government/ag/consumer/advisories/student_creditcard.html. SET: 18.06.2007.
- Norvilitis, J., & Santa Maria, P., “Credit Card Debt on College Campuses: Causes, Consequences, and Solutions”, *College Student Journal*, Vol: 36(3), 2002, pp.356-364.
- Norvilitis, Jill M., Merwin, Michelle M., Osberg, Timothy M., Roehling, Patricia V., Young, Paul, Kamas, Michele M., “Personality Factors, Money Attitudes, Financial Knowledge, and Credit-Card Debt in College Students”, *Journal of Applied Social Psychology*, Vol: 36(6), June 2006, pp.1395-1413.
- Office of Consumer Affairs, *The Consumer Trends Report*, , Industry Canada, Ottawa, ON, 2005.
- Oktay, Erkan, Yusuf Akan, Gürkan Çalmaşur, Erzurum İl Merkezinde Yaşayan Yetişkin Bireylerin Erzurum'dan Memnuniyetleriyle İlişkili Faktörlerin Araştırılması, Atatürk Üniversitesi Yayın No: 959, 2007, Erzurum, s.3.
- Özdamar, K., *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Cilt 1, Kaan Kitabevi, 2. Baskı, 1999, Eskişehir, s.477.
- Özen, Üstün, *Firma-Müşteri Boyutuyla E-Ticaret: İnternet Kullanıcılarının Elektronik Alışveriş Davranışları*, Aktif Yayınevi, 2003, İstanbul, ss. 135-140.

- Penpece, Dilek, Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2006, Kahramanmaraş.
- Pinto, M. B., Parente, D. H., & Palmer, T. S., "College Student Performance and Credit Card Usage", *Journal of College Student Development*, January/February 2001, pp.49-58.
- Pinto, M.B., Mansfield, P.M, & Parente, D.H., "Relationship of Credit Attitude and Debt to Self-Esteem and Locus of Control in College-Age Consumers", *Psychological Reports*, Vol: 94, 2004, pp.1405-1418.
- Savaşçı, İpek, Rezan Tatlıdil, "Bankaların Kredi Kartı Pazarında Uyguladıkları CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi) Stratejisinin Müşteri Sadakatine Etkisi", *Ege Akademik Bakış*, Cilt 6, Sayı 1, Ocak 2006, ss.62-73.
- Şener, Arzu, Seval Güven, "Yaşlıların Kredi Kartı Kullanımına İlişkin Davranışları ve Karşılaştıkları Sorunlar", *Turkish Journal of Geriatrics*, 2005; Sayı: 8(4), ss.184-194.
- Simon, Ruth, "Older Americans' Debt Burden is Growing" *Wall Street Journal*, Vol: 238(124), 2001, C1.
- Slagel, Shayna L., Barbara M. Newman, Jing Jian Xiao, *Credit Card Debt Reduction and Developmental Stages of the Lifespan*, TCAI Working Paper, May 2006. <http://cals.arizona.edu/fcs/tcai/workingpapers/wp64slagel.pdf>. SET: 16.06. 2007.
- Staten, Michael E., and John M. Barron, *College Student Credit Card Usage*, Credit Research Center Working Paper #65, Georgetown University, June2002.
- Tan, D. L., *Oklahoma College Student Credit Card Study*, University of Oklahoma, Center for Student Affairs Research, Norman, OK, 2003, http://www.ou.edu/education/csar/credit_card/credit_card_report.pdf. SET: 15.06.2007.
- Tatlıdil, H., *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz*, Ziraat Matbaacılık, 2002, Ankara, s.289.
- The Institute for Higher Education Policy, *Credit Risk or Credit Worthy? College Students and Credit Cards*, Washington, D.C., 1998.
- Torlak, Ömer, *Kredi Kartı Kullanımının Satınalma Alışkanlıklarına Etkileri Üzerine Eskişehir'de Bir Araştırma*, Yönetim/İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi, 2002,13(41), ss.67-78
- USA Today Magazine, "Keeping Seniors Out of Debt", Vol: 132(2703), 2003, pp.4-6.
- Warwick, J., & Mansfield, P., "Credit Card Consumers: College Student's Knowledge and Attitude", *Journal of Consumer Marketing*, Vol: 17, 2000, pp. 617-626.
- Yazıcıoğlu, Yahşi, Esra Gölge, *Tüketicilerin İnternet Ortamında Yaptıkları Alış Verişlerde Ayıplı Mallarla Karşılaştıklarında Gösterdikleri Tutum Ve Davranışlar*, Inet-tr'03-, 9.Türkiye'de İnternet Konferansı, 2003, İstanbul, s.4.